94

బాలామణి

నెమిలికోన!

కొండకోనల పరదాల్లో, గుబురుటడవుల కౌగిట్లో—కొత్త పెండ్లికూతురివలె ఒదిగి కూర్చున్న చిన్నపల్లె! అక్కడి పచ్చిక చేలల్ని, పచ్చని చెట్లను చూస్తే పురి విప్పిన నెమళ్లు జ్ఞాపకానికొస్తాయి.

నెమిలికోనకు రోడ్డు లేదు. ఆ వూరు చేరాలంటే సింగారపాళెంలో బస్సు దిగి, బండిబాట వెంబడి నాలుగు మైళ్లు నడవాలి.

ఆ చుటుపక్కల పల్లెపట్టు లన్నిటికీ సింగారపాళెం నడిగడ్డ. వారం వారం జరిగే సంతకూటంతో, రోజూ పల్లెజనాన్ని సూదంటురాయివలె ఆకర్షించే కొద్దిపాటి టౌనుహంగులతో సింగారపాళెం సింగార మొలుకుతూ వుంటుంది.

నీడలన్నీ మనిషి కోరికలవలె ఒక్క సారిగా నేలమీదికి చేతులు బార జాపిన వేళ—తాతలకాలంనాటి సన్నటి కంకరరోడ్డు మీద దుమ్మును రేపు కుంటూ బస్సు వచ్చి సింగారపాళెం బజారువీధిలో నిలిచింది. సుందరాచార్కి, బాలామణి బస్సులో నుంచి దిగినారు. సుందరాచారి సుందరుడే! బాలామణి బాలామణే! బస్‌స్టాండ్‌లోని జనం ఆ జంటను చూసి, కొన్ని క్షణాలకాలం ఒళ్లు మరిచిపోయినారు. బాలామణి కన్నుల వెలుగు పగలే వెన్నెలవలె, బస్సు నుడులు రేపిన దుమ్ము శారదాకాశంలోని తెల్ల మబ్బులవలె, ఉయ్యాల లూగుతూ వొచ్చి నిలిచిన బస్సు వెండి మబ్బుల నురగలపైన తేలుతూ వొచ్చిన పూల తెప్పవలె, బాలామణి సుందరాచారులు— ఆ పూల తెప్పలో నుండి దిగి నేలమీద అడుగుపెట్టిన తారాశశాంకులవలె తోచి, సింగారపాళెం బస్ స్టాండు బస్‌స్టాండూ మతి పోగొట్టుకొని, ఒక్క నిమిషంసేపు గోడమీది

బొమ్మై అయిపోయింది. బాలామణి ముఖం తామరపూల దొరసానివలె కనబడిందేమో ఏడు గుర్రాల బండిపై నెక్కి, పడమటికి ప్రయాణం కట్టిన సూర్యుడు ఒకసారి కన్నులపండగ జేసుకొనిపోదామని కొంచెం నిక్కిచూచినాడు.

బొమ్మ సముద్రం నిమ్మపండువంటి బాలామణి—మామిడిపిందె లంచు, సంపంగి రంగు వెంకటగిరి చీర కట్టుకొనింది. పొంకంగా అదే రంగు రవిక తొడిగించి. నల్లని జడలో కదంబం తురుముకొనింది. మగని మీద వలపంతా తెల్లమయ్యేట్లు — నొసట ఎర్రని కుంకుమబొట్టు దిద్దుకొనింది. ఆమె చెవులకున్న, తెల్లరాళ్ళ కమ్మలు, ముక్కునవున్న చిన్న ముక్కు పుల్ల ఆమె చెంపల్లో తమ అందాల్ని చూసుకుంటూవున్నాయి. చెక్కిన చందనపు కట్టెవంటి ఆమె మెడను తాళిబొట్టు కూర్చిన పసుపు తాడు, నల్ల పూసలదండ కౌగిలించుకొన్నాయి. చేతులకు గుత్తమైన కాళహస్తి గాజులు. ముఖాన కదిరి మల్లెపూల సరంవంటి తెల్లని చల్లని చిరునవ్వు, మగవాడు కోరుకొనే వరం మాదిరిగా వుంది పద్దెనిమిదేండ్ల బాలామణి.

సుందరాచారిది చామనచాయ. మామూలు పొడుగు. ఆడవేషానికి పనికొచ్చే సన్నని నాజూకైన ఒళ్ళు. పక్కపాపిడిదీసి, సన్నగా అణగదువ్విన క్రాపు. కార్తీకమాసపు కొలనులవలె తేటతెల్లని కనులు; కల్లా కపటంలేని ముఖం, అతను కట్టుకొన్న ధోవతి, తొడుగుకొన్న చొక్కా బాలామణి మీది మక్కువవలె తెల్లగా, తేటగా వున్నాయి. బాలామణి మాటల్లో 'నా వేయి నోముల ఫలం' సుందరాచారి.

గుడ్డకు గుడ్డ ముడి పెట్టినట్లు ఆ అలూ, మగడూ రోడ్డువార ఒకటి రెండు నిమిషాలసేపు నిలబడినారు. ఎదురుగా బీడీ బంకులో కూర్చున్న ఒంటికంటి మనిషి బేరం సారం ఆపి, బాలామణిని కన్నార్పకుండా చూస్తూ వుండిపోయినాడు. పక్కన టీ అంగడివాడు చక్కెర వెయ్యకుండానే టీ కలిపినాడు. అంగడిముందర బెంచీమీద కూర్చున్న బట్టతలాయన ఆటీ

అందుకొని ఒక గుక్క చప్పరించినాడుగానీ, చక్కెర లేదేమని అడిగినవాడు కాదు. వాళ్ళిద్దరి చూపులూ బాలామణి మీదనే!

ఎడమచేతికి ట్రంకుపెట్టె ఎత్తుకొని, కుడిచేతిలో గొడుగు పట్టుకొని ముందు సుందరాచారి, వెనకాల బాలామణి బజారులోకి నడిచినారు. ఎదురుగా వస్తూ వుండిన షోగ్గా దొకడు ఆమె పక్కగా నడిచి, సందడిలో ఆమె భుజాన్ని రాచుకుంటూ పోయినాడు. అరవై ఏండ్లు బతికి, కడపటిదినం సమారాధనలో అన్నం తిన్న దరిద్రుడివలె తృప్తి పడినాడు వాడు.

బాలామణి నడుస్తూ నడుస్తూ సుందరాచారి పక్కకొచ్చి 'మామా! చమ్కీగాజులు!....' అనింది.

'కొనుక్కుందాం!' అన్నాడు సుందరాచారి.

బజారు వీధిలో అంగళ్ళన్నీ అప్పటికే తెరిచి వున్నాయి.

ఇద్దరూ గాజులంగడిలోకి పోయినారు. అంగడివాడు చూపించిన రకరకాల గాజుల్లో తనకు నచ్చినవి, సరిపడేవీ రెండు జతల చమ్కీ గాజులు ఏరి, వాటిని కాగితంలో చుట్టి ఇమ్మనింది బాలామణి. తన చేతులతో అంత చక్కని పిల్లకు గాజులు తొడిగే అదృష్టంలేదని తెలుసుకొన్నాక, గాజులవాడికి ఆమె ఏరి కోరుకొన్న గాజుల మీద అసూయ పుట్టింది. గాజులతో బాటు రెండు నైలాన్ రిబ్బన్లు కూడ కొనుక్కుని ఆ జంట బయటపడింది.

ఊరుదాటి, నెమలికోనకు పోయే బండి బాటలోకి మరలినారు వాళ్ళు. 'ఎంతదూరం వుంటుంది మామా?' అనింది బాలామణి చిలక మాదిరిగా.

'గబగబా నడిస్తే బిరాన వెళ్ళిపోవచ్చు. మెల్లిగానే నడద్దాం. నీ కాళ్ళు కందిపోతాయి!' అంటూ సుందరాచారి బరువుగా వున్న ట్రంకుపెట్టెను భుజంపై కెత్తుకున్నాడు. 'గొడుగు నాచేతి కియ్యి!' అనింది బాలామణి నవ్వుతూ.

చలికాలపు నీరెండ యింకా చురుకెక్కలేదు. దోవపక్కల చేనికల్లల మీద, తీగలమీద కూర్చొని పిచ్చుకగువ్వలు ఉయ్యాలలూగుతూ వున్నాయి. రకరకాల పిట్టలు ఒక పొదలోనుండి ఇంకొక పొదలోకి తుర్రుమంటూ

గురుతూ వున్నాయి. కోతలయిపోయిన పొలాల్లో మొలిచిన పచ్చిగడ్డి మంచు ముత్యాలతో తలంబ్రాలు పోసుకొనింది. చేలను ఒరుసుకుంటూ, గుట్టలను పట్టుకుంటూ, పైకిలేస్తూ కిందికి దిగుతూ—దూరంగా కనబడే నీలికొండల క్కగా చూపుకందే ముందుగా సాగిపోతూ వుంది బాట. ఆ ఎర్రని మట్టి బాటలోని ఎగుడుదిగుళ్ళలో ముళ్ళకంపల్ని, గులకరాళ్ళను తొక్కుకుంటూ, ఆయాసపడుతూ, సుందరాచారి కొంటెమాటలు విని మనసార నవ్వుకుంటూ, ఆ పులకరింపులో తన ఆయాసాన్ని అప్పటికప్పుడే మరిచిపోతూ—కష్ట సంఖాల బండివలె నడిచిపోతూ వుంది బాలామణి.

కొంచెం దూరం వెళ్ళినాక సుందరాచారి అగి 'నా చెప్పులు తొడుక్కో బాలామణీ!' అంటూ తన చెప్పులు విడిచిపెట్టినాడు.

'వొద్దు మామా! పద!' అనింది బాలామణి....

'దోవ బాగానే వుంది మామా!'

'తొడుక్కో!'

'అయితే నీకు?'

'తొడుక్కోమంటుంటే!....'

బాలామణి ఇష్టంలేకుండానే తొడుగుకొనింది. సుందరాచారి పెద్ద చెప్పుల్లో బాలామణి చిన్న పాదాలు, లంకంత యింట్లో గువ్వంత పెండ్లాం మాదిరిగా!

పొద్దు పైకెక్కి, ఎండ చురుకెక్కి, నీళ్ళతో నిండివుండే కుంటలు, వంకలు వెండిరేకులవలె తళతళా మెరుస్తూ వున్నాయి. ఆ ఎండ బాలామణి మీద కూడా పడి, ఆమె చెంపల్ని బంగారు రేకులవలె మెరిపించినాయి.

'గొడుగు విప్పిపట్టుకో!' అన్నాడు సుందరాచారి.

'ఎండ ఎక్కడిది మామా?'

'మొగుడు జెప్పినమాట వినాల!'

'అయితే నీకు?'

'నువ్వుంటే నాకు వేరే గొడుగేల?' అన్నాడు సుందరాచారి. ఆమాటే

తిప్పి చెప్పాలని బాలామణి మనసులో వుంది. అయితే సిగ్గు ఆ మాట చెప్పనిస్తుందా? ఎంత మొగుడైనా-తాను ఆడది కదా?... బాలామణి మాటాడకుండా గొడుగు తెరిచి పట్టుకొనింది.

వాళ్ళు మూడుమైళ్లు అటుల నడిచినారు. బాటకు అడ్డంగా పారుతూ వున్న సన్నటి వంక దగ్గరికొచ్చినారు. 'జాగర్తగా నడువు. పాచిమీద కాళ్లు జారతాయి.' అన్నాడు సుందరాచారి. బాలామణి చెప్పులు తీసి అవతలిగటుకు విసిరివేసింది. గొడుగు మడిచి చంకన బెట్టుకొని, చేతితో చీరకుచ్చిళ్ళు పైకెత్తి పట్టుకొని, పాచిపట్టిన రాళ్ళమీద జాగర్తగా అడుగుమోపుతూ వంక దాటుకొని, చెప్పులు చేతికెత్తుకొనింది. సుందరాచారి కూడా వంక దాటి వొచ్చినాక 'చానా వేసటగా వుంది మామా! ఎక్కడైనా కొంతసేపు కూర్చొనిపోదాం' అనింది.

'అటులనే కానీ!' అన్నాడు సుందరాచారి.

ముందరే మలుపులో బాటకు కుడిపక్కన కపిలబావి వుంది. బావి గట్టున చల్లగా జామచెట్టునీడ. వాళ్లు జామచెట్టుకిందికి రాగానే—చెట్టెక్కి పిందెకాయలు కోస్తూ వుండిన ఇద్దరు పిల్లకాయలు బిరబిరా చెట్టుదిగి 'నమస్తే సార్!' అంటూ నిలబడినారు.

'ఓరె! మీరా? కోతులనుకొంటి. పశువుల పండగ బాగా జరిగిందా మీ ఊళ్లో?' అన్నాడు సుందరాచారి.

'బాగా జరిగింది సార్!' అన్నాడు ఒక పిల్లవాడు.

ఇంకొక పిల్లవాడు బిడియపడుతూ—'ఎవరు సార్? అయ్యవారమ్మా?' అని అడిగినాడు.

'అవును అయ్యవారమ్మే!'

పిల్లకాయలు పరుగుదీసినారు.

బాలామణి, సుందరాచారి చెట్టునీడన కూర్చున్నారు. జామచెట్టు కొమ్మపైకి రెండు చిలకలొచ్చి కూర్చున్నాయి. పిల్లగాలి పరిగెత్తివొచ్చి బాలామణి చెవుల దగ్గిర ఇల్లు గట్టుకొనింది. ఊరిలోకి వచ్చిన సినిమా

స్టారును చూసేందుకు ఎగబడే పడుచువాళ్ళవలె—కాలవగట్టున చెండ్లు చెండ్లుగా పూచివున్న తురకచామంచి పూలు బాలామణి అందాలు చూసేందుకు ఒకదాన్నొకటి నెట్టుకుంటూ వున్నాయి. స్వర్గంవంటి ఆ చల్లనిచోట ఒకరిసరసలో ఒకరు కూర్చొనివుంటే-అంతకంటే హాయి ఇంకేదీ లేదని పించింది ఆ యిద్దరికీ.

పిల్లకాయలు కోసి కొరికిపారేసిన జామపండు నొకదాన్ని చేతికి తీసుకొనింది బాలామణి. 'పచ్చి పిందెలు కోసేసినారు మామా! దీనిలో ఏముందనో? చెట్టున్నే వుండివుంటే-రేపటికో, ఎల్లుండికో ఇవి పెద్దవై, దోరమాగేవి. చెట్టుకు అందమొచ్చేది.'

'ఈ చెట్టు వాళ్ళదిగాదు.' అని, 'నీ దగ్గర పిన్ను వుందా?' అని అడిగినాడు సుందరాచారి.

'ఏల?'

'ముల్లు విరిగింది.'

బాలామణి తన రవికకున్న పిన్ను ఊడదీసింది. మగడిపాదం చేతిలోకి తీసుకొని, అరికాల్లో విరిగిన ముల్లు తీయసాగింది. సుందరాచారి కనులు మూసుకొన్నాడు. 'ఓ యమ్మో! ఎంత పెద్ద ముల్లు!' అనింది బాలామణి. సుందరాచారి కనులు తెరిచినాడు. తీసిన ముల్లు అరచేతబెట్టుకొని, కనురెప్పలోనుంచి ఒక వెంట్రుక పెరికింది బాలామణి. 'ఎందుకు? ఏం చేయబోతావు?' అన్నాడు సుందరాచారి. 'మంచిముల్లో, చెడ్డముల్లో చూడవద్దంటావా? వెంట్రుకకు అంటుకుంటే మంచిముల్లు, అంటుకోకుంటే చెడ్డముల్లు!'

వెంట్రుకను సూదివలె పట్టుకొని ముల్లుమీద పెట్టగానే—ముల్లు వెంట్రుకకు అంటుకొనింది.

'అరె! మంచి ముల్లేనే!' అన్నాడు సుందరాచారి.

'ఛీ! పాపిష్టిముల్లు! నీ కాలికి గుచ్చుకున్నాక మంచి ముల్లెట్లవుతుంది?' అంటూ బాలామణి దాన్ని విసిరి పారేసింది.

'వొద్దంటే విన్నావుగాదు. చెప్పులు తొడుగుకోమంటివి. నీ చెప్పులు నా కాళ్లు గరిచినాయి' అంటూ తన పాదాలమీది బొబ్బల్ని చూపించింది. సుందరాచారి ఆ పాదాలను చేతితో తడిమినాడు. సుందరాచారి కాలిలో ముల్లు విరిగింది. బాలామణి కాళ్ళను సుందరాచారి చెప్పులు కరిచినాయి. ఇద్దరూ పగలబడి నవ్వుకొన్నారు.

బాలామణి గబుక్కుని కాళ్ళు వెనక్కు తీసుకొనింది. నెమిలికోన దెసనుండి ఎవరో గొంతెత్తి పాడేపాట వినబడింది. రానురాను ఆ పాట దగ్గరౌతూ వుంది. అది గౌరీ కల్యాణం. పదిహేడు, పద్దెనిమిదేండ్లు దాటని నల్లటి పిల్లవాడొకడు ఆవును తోలుకొంటూ వస్తూవున్నాడు. వాడు కంటికి బాగా ఆనినంత దూరానికి రాగానే వాడి నోటివెంట వచ్చేపాట ఆగిపోయింది. వాడు దగ్గిరి కొచ్చినాక సుందరాచారిని పలకరించినాడు. "గుడ్ మార్నింగ్ సార్! ఎప్పు దొచ్చినారు? తెల్లారి బస్సుకేనా?"

'అవును గురప్పా!' అన్నాడు సుందరాచారి ఆదరంతో నవ్వుతూ.

'శనివారమే వొచ్చేసినారేమి సార్? సోమవారం కదా బడి?'

'ఔ ననుకో! సోమవారమే వొచ్చి అప్పటి కప్పుడే అన్నీ సర్దుకోవా లంటే కుదరదు. ఆదివారం పోకూడదన్నారు. అందుకని ఈ రోజే రావటం.'

గురప్ప అరనిమిషం నిశ్శబ్దంగా నిలబడి, 'వొస్తాను సార్! సాయంత్రం ఇంటికాడికొస్తాలెండి.' అంటూ బాట విడిచి, ఆవు మేత కోసరం తుమ్మలకుంట దెసగా వెళ్ళిపోయినాడు. మరలా అతని తియ్యని పాటతో నేలా నింగీ నిండిపోయినాయి.

'జంగాన్ని కోరితివా లింగాల గౌరు?
కట్ట గుడ్డలు లేవు—కాని వస్త్రాలు!
పులితోలు—పుట్టమ్ము. బూదిగంధమ్ము
భూషణంబులు లేవు; పునుకలే కాని.
భుజియింపగా బోలు పుత్రెయే గౌరి!

ఎక్కంగ గుఱ్ఱమ్ము ఎద్దె కూతూరః
పండ స్థలము లేదు—కొండయే గానిః....'

....ఆ పాట వింటూవుంటే ఆ కొత్త జంటకు తేనెజల్లు కురుస్తూ వున్నట్టనిపించింది. పొయ్యిమీది పాలవలె పొంగిపోతున్న మక్కువను దాచుకునేందుకు ఈ గుండె చాలదేమో అనిపించింది. తన్మయుడైన సుంద రాచారి జేబులోవున్న చమ్కీ గాజులు తీసి బాలామణి చేతులకు తొడుగుతూ 'ఆ మాటలకు గౌరి ఏమనిందో తెలుసా బాలామణీః' అన్నాడు మల్గూబా మామిడిపండంత తీయగా.

'తెలుసు' అనింది బాలామణి, అంతే తీయగా.

'ఏ మనిందిః'

ఆమె అతని ముఖంలోకి చూచింది.

'చెప్పు బాలామణిః'

బాలామణి కనులు మూసుకొనింది.

* * *

బాలామణి గౌరమ్మ అయితే ఆమె వలచికొలిచే జంగముదేవర—సుందరాచారి. పుట్టగానే బాలామణికి 'సుందరుడి పెండ్లాం' అని పేరు పెట్టి నారు. 'ఈ పుస్తకం నాదిః' అనే వయస్సులో 'బాల నాదిః' అన్నాడు సుందరాచారి. ఈ భావబంధంతోనే—బాలామణి, సుందరాచారి రచ్చబండ రావిచెట్టు, వేపచెట్టువలె జంటగా పెరిగినారు.

ఓనమాలు దిద్దుకొనే లేత వయసులోనే అమ్మను, నాయనను పోగొట్టు కున్న సుందరాచారిని అతని మేనమామ విశ్వనాధాచారి చేరదీసినాడు. ముగ్గు రాడుపిల్లల తండ్రి విశ్వనాధాచారి యింట కొడుకువలె పెరిగినాడు సుందరా చారి. రెక్కాడితేనే గానీ డొక్కాడని సంసారం వాళ్ళది. విశ్వనాధాచారి నమ్ముకొన్న కులవృత్తి ఒక్కటే అంతమందికీ కూడుపెట్టింది.

భూతద్దాలవంటి కళ్ళద్దాలు పెట్టుకొని, తాను మాత్రమే కుంపటి ముందు కూర్చొనేవాడు విశ్వనాధాచారి. ఎప్పుడైనా మేనల్లుడు దగ్గరికి

వొచ్చి కూర్చుంటే 'నీకీ పని వొద్దు, చదువుకో నాయనా;' అంటూ వుండేవాడు.

సుందరాచారి ఎసెసెల్సీదాక చదువుకున్నాడు. మరల చిత్తూరులో రెండేండ్లపాటు సెకండరీ గ్రేడు ట్రెయినింగు పదివి, పరీక్ష ప్యాసైనాడు. డిస్ట్రిక్ట్ సెలెక్షన్ కమిటీవారి ఉత్తర్వుతో తన స్వంత పంచాయతీ సమితిలోనే ఉద్యోగ జీవితం ప్రారంభించాడు. రెండేండ్లపాటు ఒకటిరెండు స్కూళ్ళల్లో పనిచేసినాక, నెమిలికోనకు సింగిల్ టీచరుగా బదిలీ అయినాడు.

అప్పటికి పెద్ద పిల్లలిద్దరు పెండ్లిండ్లు జేసుకొని, కాపురాలకు వెళ్ళిపోయినారు. దొంతిలో దాచిపెట్టిన దోరమామిడికాయ కలమాగినట్లు నిండు పరువంతో నవనవ లాడుతూవుంది-మూడవఫారం చదివి నిలిచిపోయిన బాలామణి. మేనమామ రాసిన జాబు చదువుకొని, నోముల నెలలో యింటికి పోయినాడు సుందరాచారి. ఇంటి మెట్లెక్కుతూ వుంటే అనుకోకుండా ఎదుట బడిన బాలామణి అతన్ని జూచి తొలిసారిగా సిగ్గుపడి పారిపోయింది. సుందరాచారి పిచ్చివాడై పోయినాడు. అతని కనులకు ఆమె కొత్తగా, అంతకు ముందెప్పుడూ చూడని అప్సరసవలె కనబడింది. అన్ని నాళ్ళూ తపసుచేసి, దేవుళ్ళను మెప్పించి, అందచందాలను, రూపలావణ్యాలను వరాలుగా పొంది, సుందరాచారిని ఉడుకాడించేందుకు ఎదురుచూస్తూ వుందా బాలామణి? ఇప్పుడామె బాలామణి గాదు; మోహిని!

తిరుచానూరు సత్రంలో, పెద్దలు చల్లిన అక్షంతలవానలో సుందరాచారి చేత బొట్టు కట్టించుకొని, అలిమేలు మంగమ్మకు మనసులోనే వేయి దండాలు పెట్టుకొనింది బాలామణి.

సుందరాచారి నెమిలికోనకు తిరిగివచ్చి, కాపురానికి తగిన ఇల్లు జూసుకొని, అవసరాలకు కావలసిన సామానులన్నీ సర్దిపెట్టి, పెండ్లి అయిన మూడవ నెలలో-సంక్రాంతి సెలవుల్లో ఇంటికి పోయినాడు. పెండ్లి అయినది మొదలు మూడవనెల వరకు ఆలుమగలను హద్దుల్లోనే పెట్టటం వాళ్ళ యిళ్ళల్లో సాంప్రదాయం. అన్నినాళ్లూ సుందరాచారి మనోవాక్కర్మలా, బాలామణినే

ధించినాడు. ఆమె లేని తన బ్రతుకు మిధ్య అనుకున్నాడు. ఇంక ఆమె
డా అటులవే అనుకోవాలి; అందులో సందేహానికి తావులేదు. మతాలు
స్త్రీలు జీవితాన్ని ప్రసాదిస్తాయి. జీవితాన్ని సారవంతం చేస్తాయి.

పండుగ వేడుకలతో, శోభనపు ముచ్చట్లతో విస్తరాకులో పిండివంటల ఆ వారందినాలూ గడిచిపోయినాయి. ఆ నాటి వేకువజామున తన కూతుర్ని డి వెంట నెమిలికోనకు సాగనంపుతూ ఆమె నొసట బొట్టు పెట్టి, బాలా కి తల్లి కనుల నీళ్ళు పెట్టుకొనింది. 'కూతురా! నీ మామ వున్నవాడో, వాడో! ఏమైనా లేదని మాత్రం ఏనాడూ అనుకోవద్దు! వాడి మనసు నీ ది. ఆడదానికి అదే భాగ్యం!....సారెలేకుండా మొగుడి యింటికి పోతూ న్ననని చిన్నబోవద్దు. మనసున్న కాపురం, మచ్చలేని బతుకు—ఇవే ది మగవాడికిచ్చే ఘనమైన కట్నాలు!'

*　　　*　　　*

కనులు మూసుకొన్న బాలామణి ముఖం ఎర్రబడింది. గొంతు వీణ వలె ప్రకంపించింది.

'జంగముదేవరే జగమునేత!
జంగముదేవరే సర్వేశ్వరుడు!'

అనురాగం మిన్నేరువలె పొరలి పారుతూ, మనసులను ఊపివేస్తూ ఆ గౌరీశంకర శిఖరంమీద కొలువైన శివపార్వతులవలె లోకమే మరిచి యినారు బాలామణి సుందరులు.

అదే సమయంలో పింగారపాళెం నుండి సైకిలు మీద వొస్తూ వున్నాడు డుగుల అబ్బాయి నాయుడు. వంకదాటి, మిట్ట ఎక్కుతూ వుంటే పడిన జామపండు వలె బాలామణి అతని కనులబడింది. గుచ్చుకున్న ంవలె ఆ చూపు ఆమె మీద అటులనే నిలిచిపోయింది. అబ్బాయి ుడు దోవ చూసుకోకనే ఇరవై బారల దూరం సైకిలు తొక్కినాడు. లు చక్రాలు జామచెట్టు దగ్గర గతుకుల్లో తగులుకొని జర్రుమన్నాయి.

కిందపడబోయిన అబ్బాయి నాయుడు ఎటులనో నిలదొక్కుకొని- సైకిలు దిగినాడు. ఈ గడబిడ విని బాలామణి, సుందరాచారి వులికిపడి చూచినారు.

'నమస్కారం!' అన్నాడు సుందరాచారి పైకిలేస్తూ.

'నువ్వా సుందరాచారీ? ఊరి నుంచేనా?'

'అవునండి!'

'....ఎవరూ? మీ ఆడవాళ్ళా?'

'అవును.'

'అయ్యో! నడచి వొచ్చినారా? బండికట్టి తెమ్మనిముందే ఎవరితోనైనా చెప్పకపోయినావా? పాపం. ఆడవాళ్లు ఎట్ల నడుస్తారనుకున్నావు? ఒకటా రెండా? నాలుగుమైళ్ళు!....' అంటూ అబ్బాయినాయుడు పక్కకు తిరిగి, దూరంగా దేనికోసమో చూచినాడు. కనుచూపు దూరాన ఎడ్లబండి ఒకటి వొస్తూ వుంది. 'అదో! మన బండే వొచ్చేసిందిలే!....మీరు గూడా దానిలోనే ఎక్కిరావొచ్చు.'

'ఎందుకులెండి! మూడుమైళ్ళు రానే వొచ్చినాము. ఇంకొక్క మైలే గదా?' అన్నాడు సుందరాచారి మొహమాటపడుతూ.

'అదేం సుందరాచారీ? బండిలేకుంటే సరే: వుందిగదా మన బండి!.... ఆమె నెక్కించేసెయ్యి. మనం నడిచి పోదాం.'

బండి దగ్గరికి వొచ్చింది. సేద్యగాడు బండి తోలుతూ వున్నాడు. అబ్బాయినాయుడి భార్య, ఇద్దరు పిల్లలు, ఇంకెవరో ఇద్దరు ఆడవాళ్లు బండిలో వున్నారు. వాళ్ళందరూ రాత్రి సింగారపాళెంలో సినిమా జూసుకొని, చుట్టాల యింట్లో పండుకొని, నెమిలికోనకు తిరిగి వొస్తూ వున్నారు.

'ఎక్కమ్మా!' అన్నాడు అబ్బాయినాయుడు.

బాలామణి మొగుడి ముఖం చూచింది. ఎక్కమన్నట్టు తలాడించినాడు సుందరాచారి. ఆమె పెట్టెతో బండిలో కెక్కి కూర్చోనింది.

ముందు బండి సాగిపోతూ వుంది. వెనక చేతులూపుకుంటూ సుందర

•రి, సైకిలు తోసుకుంటూ అబ్బాయినాయుడు నడుస్తూ వున్నారు. గుచ్చు
ున్న బాణాలవలె అబ్బాయినాయుడు చూపులు బండిలోనే వున్నాయి.

* * *

మూడంకణాల పూరిల్లు. ఆ యింట్లో సుందరాచారి పోగుజేసి పెట్టిం
ల్లా రెండు కొత్త చాపలు, రెండు దిండ్లు, రెండు కొత్త కడవలు, అయి
•దు కొత్త కుండలు, ఒక మోపు కట్టెలు, వంటకు కావలసిన కొన్ని సరం
•మాలు. పోగానే-బాలామణి ఇల్లు ఊడ్చింది. వెంట తెచ్చిన వెంకటేశ్వరుడి
టాన్ని గోడకు తగిలించి, దండం పెట్టుకొనింది. నడివీధిలో వున్న చేద
•విలో నుండి కడవతో నీళ్ళు తెచ్చుకొనింది, పొయ్యి ముట్టించి, ఎసరు
ట్టి. వంటపనిలో మునిగిపోయింది. ఈ లోపల-అబ్బాయినాయుడు కొట్టించి
ంపిన ఈతాకులతో పెరడు కట్టించినాడు సుందరాచారి.

ఆ సాయంత్రం ప్రొద్దు గ్రుంకుతూ వుండగా-సుందరాచారి యింటి
•చ్చినాడు గురప్ప. సుందరాచారి, అబ్బాయినాయుడు యిద్దరూ చాపమీద
గూర్చొని కాఫీ తాగుతూ వున్నారు. పశువులతో గలిసి పులి కసవు మేస్తూ
ంది. 'ఎప్పుడూ రాదే-ఈ దొంగనాయాలిక్కడికెందు కొచ్చినట్టు?' అను
న్నాడు గురప్ప.

గురప్ప తొమ్మిదో తరగతివరకు చదువుకొని, మూడేండ్ల కిందట
•ళ్ళ నాయన కాలమై పోగా. పొలం పనులు చూసుకునే దిక్కులేక బడి
గానుకున్నాడు. ఇంతవరకు నెమిలికోనకు వచ్చి పనిచేసిన టీచర్లందరిలోకి
ుందరాచారే అతనికి దగ్గరివాడైనాడు. సుందరాచారి మంచివాడు. బడిగోడల
:ది మంచి మాటల్ని బాగా ఒంట బట్టించుకున్నవాడు.

గురప్పకు అబ్బాయినాయుడంటే - మనసు మారుమూలల్లో చెప్ప
నంత అసహ్యం. వాడిలో మంచిలేదు. దయాదాక్షిణ్యాలు లేవు. నీతి,
్యాయం లేని రాజోద్యోగి మనస్తత్వం వాడిది. తప్పులు, దోషాలూ నెమిలి
ముళ్లలవలె వాడి బతుకంతటా నిండిపోయినాయి.

నెమిలికోన, ఆ ప్రాంతాల్లో అందరికంటే పచ్చగా వున్నవాడు అబ్బాయినాయుడు. వాళ్ళనాయన బాగా సంపాదించి ఏమీ ఎత్తుకొనకనేపోయి నాడు. మార్కులు సంపాదించుకోలేక ఎసెసెల్సీ ఫెయిలయిన అబ్బాయి నాయుడు ఆస్తి వ్యవహారాలు చూసుకుంటూ బాగా డబ్బు సంపాదిస్తూ వున్నాడు. నెమిలికోన పంచాయతీబోర్డు ప్రెసిడెంటు గిరీ అతని తండ్రికే వుండేది. అది కూడా వంశపారంపర్యమైన హక్కువలె, తండ్రి పోయిన వెనుక అతనికే దక్కింది, 'చదువుకున్న వాడివి. డబ్బున్న వాడివి, నలుగు రితో మాట్లాడగలిగినవాడివి. నువ్వే వుండు!'' అన్నారు మెంబర్లు.

ఆ ప్రెసిడెంటు పట్టం కూడా అబ్బాయినాయుడి సంపాదనకు ఇంకా బాగా పనికివచ్చింది. అతనికి ఎవరిమీదా సానుభూతి లేదు. మాటలు మర్యా దగా వుండవు. అయ్యవార్లంటే చులకన. సుందరాచారి నెమిలికోనలో వున్న ఈ మూడు నాలుగు నెలల్లోనూ-అబ్బాయినాయుడు అతనితో స్నేహంగా ప్రవర్తించనే లేదు. అతనితో మాట్లాడిన రెండుమూడు సందర్భాల్లోనూ-అనాదరణ. అమర్యాద-ఇవేబయటపడినాయి. అటువంటి అబ్బాయినాయుడు ఇప్పుడిక్కడెందు కున్నాడు? సుందరాచారితో ఈ సహవాసం ఏమి?

గురప్పకు సుందరాచారి పైన కోపం వచ్చింది. అతనికి తెలియదా తానుచెప్పవలెనా? అది మర్యాద కాదుగదా!....బాలామణి గురప్పకు కాఫీ యిచ్చింది. గురప్ప కాఫీ తాగి, లోటా ఆమె చేతి కిచ్చి 'అక్కా!' అన్నాడు. 'అక్కా! అయ్య వారు చానా మంచివాడు! అయినా, మరీ ఇంత మంచితనం పనికిరాదు.' అని చెప్పాలనివుంది. అయితే సుందరాచారి, అబ్బాయి నాయుడు అక్కడనే వున్నారు. 'పోతానక్కా.' అని వెళ్లిపోయినాడు గురప్ప.

గురప్ప పోయిన కొంతసేపటికి బాలామణి గబగబా పెరట్లోకి నడిచి పోయి, అక్కడ వాంతి చేసుకొనింది. సుందరాచారి ఆమె వెనుకనే వెళ్లి. 'ఏమి బాలామణీ? ఏమైంది?' అన్నాడు ఆత్రంగా.

'ఏమీ ఫరవాలేదు మామా! కనులు తిరిగినాయి. అంతే?' అనింది బాలామణి. అబ్బాయినాయుడు ఆ మాట విన్నాడు. లేచి, వీధిలో పరుగెత్తుతూ

న్న ఒక పిల్లవాన్ని పిలిచి 'ఒరేః పోయి, పరదేశి వుంటే ఇక్కడికి
మ్మని చెప్పు. నేను రమ్మంటూ వున్నానని చెప్పుః' అన్నాడు.

పరదేశిని అందరూ ఆడంగివాడని అంటారు. అతనికి హద్దులూ,
ద్దాలూ లేవు. అందరివలెనే తింటాడు. అందరి వలెనే నిద్రపోతాడు.
యితే పనీపాటూ ఏమీ చేయడు. అతను చిన్న చిన్న రోగాలకు మందు
స్తాడు. మంత్రాలు వేస్తాడు. స్త్రీ వశీకరణం నాకు తెలుసునంటాడు. అయితే
ప్పనంటాడు. అతని బతుకు యిటులనే గడిచిపోతూవుంది.

పరదేశి వొచ్చినాడు. బాలామణి చేయి పట్టుకొని, నాడి పరీక్షించి
డు. 'ఆ(. ఏముంది? ఎండలో నడిచి వొచ్చింది కదా?....పైత్యం
ంది. ఆ పైన దిష్టి గూడా బాగా తగిలింది. ఒకటే మంత్రానికి అంతా
రిపోతుందిలేః' అన్నాడు. పారువేటలో పొట్టేలును కాల్చేంత ఏకాగ్ర
త్తంతో వేపాకుతో మంత్రించినాడు. 'చీకటైపోయింది. నేనువస్తాను
ందరాచారీ ః - జాగర్తః....పద పరదేశిః' అన్నాడు అబ్బాయినాయుడు.
రూ వెళ్లిపోయినారు.

ఊరంతా నిద్రకుపక్రమించిన వేళ—సుందరాచారి బాలామణి నుదురు
క చేతితో నిమురుతూ 'ఇప్పుడెట్లుంది బాలామణీ ?' అని అడిగినాడు.

'బాగుంది మామా.'

'మంత్రం పని జేసిందా ?'

'కాదుః నీ చేతి చలవేః'

* * *

సుందరాచారితో అబ్బాయినాయుడి స్నేహం సాయంకాలపు నీడవలె
గబా పెరిగిపోయింది. కనీసం రోజుకొక సారైనా ఇంటికి వొచ్చి పోతూ
న్నాడు అబ్బాయినాయుడు. 'సుందరాచారి లేడూ?' అని బాలామణి నడిగి,
వెనుకనే బడి దగ్గరికి పోతూ వున్నాడు.

రిపబ్లిక్ దినోత్సవం నాడు సుందరాచారి ప్రెసిడెంటు అబ్బాయి
యుడి చేతనే జండా ఎగురవేయించినాడు; అబ్బాయి నాయుడు పిల్లల నుద్దే

శించి ఇటుల మాట్లాడినాడు. 'మనది భారతదేశం. మన మంతా భారతీయులం. నేటి బాలలే రేపటి పౌరులు. మీరంతా పెరిగి పెద్దవాళ్ళై, గాంధి. నెహ్రూల మాదిరిగా మనదేశానికి పేరు తేవాల! భారతమాతాకు జై! మహాత్మా గాంధికి జై! జవహర్లాల్ నెహ్రూకు జై!

పిల్లకాయలకు మిఠాయిలు పంచిపెట్టి, యిండ్లకు పంపించి వేసిన తరువాత 'సింగారపాళెం పోయి వద్దామా సుందరాచారి?' అన్నాడు అబ్బాయి నాయుడు.

'పనుంటే పోదాం!'

'మండీలో డబ్బురావాల! అది తీసుకొని, మాపటి వేళకల్లా వొచ్చేద్దాం.'

'నేనూ మీతోనే? నాకు మాత్రం వేరే పనేముంది?' అన్నాడు పరదేశి.

సుందరాచారి బాలామణితో చెప్పి బయలుదేరినాడు. 'సరసంగా వుంటే చిన్న అండా ఒకటి తీసుకొని రా మామా! నీళ్ల కాగబెట్టుకు వేందుకు!' అనింది బాలామణి.

'ఔనౌను!' అన్నాడు పరదేశి.

ముగ్గురూ నడక మీదనే సింగారపాళెం పోయినారు. మండీలో రావలసిన డబ్బు లెక్కపెట్టి తీసుకున్నాడు అబ్బాయినాయుడు. మధ్యాహ్నం హోటలులో భోజనం చేసినారు. కొంతసేపు బస్టాండు దగ్గర గడిపినారు. అది అబ్బాయి నాయుడి సరదా. సాయంకాలం కాబోతూ వుండగా పాత్రల అంగడిలోకి పోయినారు. ఒక నడిసైజు అండా చూపి వెల అడిగినాడు సుందరాచారి. అరవై రూపాయలు చెప్పినాడు అంగడివాడు.

'పోదాం పద నాయుడూ! ఇంకొకసారి వొచ్చినప్పుడు తీసుకోవచ్చు!' అన్నాడు సుందరాచారి. అతని జేబులో ముప్పై—రూపాయలే వున్నాయి.

'వొద్దంటే ఎట్లసార్? అండా తీసుకొని రమ్మని బాలమ్మ చెప్పింది గదా? బానలో ఎన్నాళ్లని కాగబెడుతుంది? కొనుక్కోండి!' అన్నాడు పరదేశి

'అదికాదు పరదేశి....'

'డబ్బు చాలదనేనా సుందరాచారీ? వెధవడబ్బు! అవసరానికి పనికి ాకపోతే ఈ డబ్బుదేనికి?....ఇయ్యవయ్యా ఆ అండా!' అంటూ నూరు ూపాయలనోటు ఒకటి తీసి సుందరాచారి చేతితో పెట్టినాడు అబ్బాయి ాయుడు.

'వొద్దు నాయుడూ! ఇప్పుడే కొనుక్కోవాలని ఏముంది?' అంటూ ుందరాచారి ఆ నోటు తిరిగి ఈయబోయినాడు.

'ఇదో, నాకు కోప మొస్తుంది.'

సుందరచారి కాదనలేకపోయినాడు.

'మంచిబిందె కూడా ఒకటి తీసుకోండి సార్! అయ్యవారమ్మ సంతోష ుడుతుంది' అన్నాడు పరదేశి.

నూరు రూపాయలుపెట్టి అండా, బిందె కొనుక్కొని బయటకు ొచ్చినారు ముగ్గురూ. జేబులోవున్న ముప్పయ్యీ తీసి అబ్బాయినాయుడి కీయ ోయినాడు సుందరాచారి.

'ఫరవాలేదు పెట్టుకోవయ్యా స్వామీ! నీ దగ్గర ఎక్కడికి పోతుంది? ా కిప్పుడు అవసరంలేదు!' అన్నాడు అబ్బాయి నాయుడు.

ఊరిచివర వడ్లమిల్లు దగ్గరికొచ్చినారు. వడ్లు దంపించుకొని ఎవరిదో ండ్లబండి నెమిలికోనకు పోతూవుంటే—అండా, బిందె బండిలోపెట్టి ుందరాచారి యింటిలో యిమ్మన్నారు. హోటలులో టిఫినుతిని, కాఫీత్రాగి, ొకటి పదేసరికి నెమిలికోన చేరుకున్నారు.

సుందరాచారి యింటికిరాగానే 'ఎంతయింది మామా వీటికి?' అని అడిగింది బాలామణి.

'నూరు?'

'ఎక్కడివి?'

'నాయుడిచ్చినాడు.'

'ఎందుకు కొంటివి మామా యివి? బుద్ధి లేనిదాన్ని....సరసంగా వుంటే తెమ్మంటివి గనీ, అప్పుజెయ్యమంటినా?'

'ఏం జెయ్యమంటావు చెప్పు? వొద్దంటే వింటేగదా?....మంచినాయుడబ్బా! బలే మొండితనం!' అంటూ నవ్వినాడు సుందరాచారి.

మట్టి కుండలే మేలనిపించింది బాలామణికి.

* * *

అన్ని నెలల్లోనూ ఫిబ్రవరి చిన్ననెల. అయితే అది ఈసారి బ్రహ్మాండమంత సంబరంతోనే వొచ్చింది. జనరల్ ఎలక్షన్ల ప్రచారాలహోరు పల్లెలింటా కమ్ముకొనింది. అబ్బాయినాయుడికి నిమిషం తీరుబాటులేదు. ఫలానగుర్తుకే ఓటు ముద్ర వేయండంటూ జీపుల్లో ఊరూరా తిరుగుతూ వున్నాడు. అయినా—ఇంటికి అన్నానికి రానివేళలైనా వున్నాయికాని, బాలామణి దర్శించుకోని దినంమాత్రం లేదు.

జీతం రాగానే సుందరాచారి, అబ్బాయి నాయుడికి నలభై రూపాయలియ్యబోయినాడు. 'ఇప్పుడు నాకు అవసరమేముంది సుందరాచారి! నువ్వే ఖర్చుపెట్టుకో!' అన్నాడు అబ్బాయినాయుడు. అతన్ని పింగారపాళెం తీసుకొనిపోయి, ఆ డబ్బుతో పరుపు, దుప్పట్లూ కొనిపించినాడు.

ఎన్నికలరోజు దగ్గరపడింది. సుందరాచారిని పోలింగ్ ఆఫీసరుగా పింగారపాళేనికి వేసినారు. పదునైదవతేదీన ఎన్నికలు. అయితే అతను పధ్నాలుగోతేదీ మధ్యాహ్నానికే పింగారపాళెం చేరుకోవాలి!.... అబ్బాయినాయుడికీ సంగతితెలిపి, బాలామణితోచెప్పి, ఆరోజు పింగారపాళెం వెళ్ళిపోయినాడు సుందరాచారి.

తెల్లవారితే ఎన్నికలు. నెమిలికోనస్కూలు కూడా ఎన్నికల కేంద్రంగా మారిపోయింది. అబ్బాయినాయుడు ఆ పగలూ, రాత్రీ నెమిలికోనకు సంబంధించిన పల్లెలన్నీ తిరిగివొచ్చినాడు. రాత్రి నడిజామువరకు భజనదేవళం ముందు అరుగుమీద కూర్చొని ఊరిపెద్దలతో ఎన్నికల కబుర్లలో మునిగి తేలినాడు.

ఈదురుగాలి చురుక్కుమని పొడుస్తూ వుంటే, కనులు నిద్రతో కూరుకొని పోతూవుంటే—దేవళంముందు కూర్చున్న వాళ్ళంతా లేచి

ండ్లకు వెళ్ళిపోయినారు. అబ్బాయినాయుడు కూడా లేవగానే వీధి నిర్జనమై యింది.

అబ్బాయినాయుడు ఆవలించినాడు. ఒళ్ళు విరుచుకొన్నాడు. బాలామణి ంటి దగ్గరికిపోయి, తలుపు దగ్గిర నిలబడినాడు. అతని వేళ్ళు తలుపుమీద కటకలాడినాయి. 'బాలమ్మా! బాలమ్మా!'

లోపల అలికిడైంది. 'ఎవరు?'

'నేను బాలమ్మా! ఓసారి తలుపు తియ్యి?'

తెరుచుకుందామా, వద్దా అని కొంతసేపు సందేహించి, కొద్దిగా రుచుకొనింది తలుపు. తలుపు సందున లాంతరు మసకవెలుతురులో నిద్ర ండ్లతో బాలామణి కనిపించింది.

'ఏమన్నా! నువ్వా?'

'నేనే బాలమ్మా! సుందరాచారి లేడా?' అంటూ తలుపు నెట్టుకొని పల అడుగు పెట్టినాడు అబ్బాయినాయుడు.

'సింగరపాళేనికి పోయినారు కదా!'

రెండు క్షణాలు గడిచినాయి!

'ఏమన్నా?'

అబ్బాయినాయుడు నీళ్లు నమిలినాడు....'ఏమీ లేదు బాలమ్మా!....నీ టెవరికి?'

'నాకు ఓటెక్కడుందన్నా?'

'ఓటు లేదా? ఎందుకు లేదు?' అన్నాడు అబ్బాయినాయుడు. తలుపు మూసి అడ్డంగా నిలబడినాడు. 'పోనీ, నీ మనసులో చోటెవరికి?' అంటూ తత పిచ్చివాడివలె వెకిలిగా నవ్వినాడు.

'అన్నా! అదేం మాట?' అనింది బాలామణి ఉలికిపడి.

'ఉన్నమాటే బాలా! తెలియనట్లడుగుతావేం? నువ్వు నన్ను పిచ్చి వాణ్ణి జేసినావా లేదా చెప్పు. నా కలల్లోకి వొచ్చి, నా నిద్రను పాడు జేస్తూ

వున్నావా. లేదా చెప్పు! నీ మనసు నా మీద వుందా లేదా చెప్పు! కడపటికి ఈ దినం దేవుడు దయతలిచినాడు. ఇంక బెట్టు చాలులే!'

బాలామణి రాతిబొమ్మై పోయింది. 'అన్నా! నేను అట్టాంటిదాన్ని కాను. నాకు అన్నలూ, తమ్ముళ్ళూ లేరు. నిన్ను నా తోడబుట్టినవాడనే అనుకున్నాను. అటువంటి పాపపు మాటలనవద్దు!"

'భయమెందుకు బాలా? ఇక్కడెవరున్నారు? ఊరంతా నిద్రపోయింది. ఎవరికీ తెలియదు!'

'ఛీ దున్నపోతా! నోరుముయ్!'

'బాలా! నువ్వు తిట్టినా ఫరవాలేదు. నన్ను కాదంటే మాత్రం నేను బతక లేను.' అంటూ అబ్బాయినాయుడు ఆమెను రెండుచేతులతోనూ పొదివి పట్టుకున్నాడు. తన బాహువల్లరులతో ఆమెను కొండచిలువవలె చుట్టివేసినాడు. బాలామణి పెనగులాడి పెనగులాడి దేవదత్తమైన మహాశక్తితో అతని పట్టు నుండి విడిపించుకొని, లేడివలె ఎగిరి, మూలనున్న కాయగూరలు తరిగే కత్తిని అందుకొనింది. ఆ కత్తితో నుదుటిమీద గాటు పెట్టుకొనింది. నెత్తురు బొటబొటమని ముక్కుమీదుగా జారింది. 'ఎంత పదునుగావుందో చూచినావా?' అనింది బాలామణి.

అబ్బాయినాయుడు స్రమానై నిలబడి పోయినాడు.

ముడివిడిపోయి వేలాడే నల్లని వెంట్రుకలు, నెత్తురోడే ప్రశాంతమైన ముఖం, కనులలో నిప్పులు చెరిగే కోపం....చీకటి గుడిలో చమురు దీపం వలె వుంది బాలామణి.

'తెలుసుకో! బాలామణి నిప్పులాంటిది. నా మీద నీకుండే ఆశైనా మిగలాలనుకుంటే ఇక్కణ్ణుంచి పో ముందు? నా మానం నా చేతుల్లో వుంది. దానికోసరం నిన్ను బతిమాలను. నా ప్రాణం మాత్రం నీ చేతుల్లోనే వుంది. అదంటే నాకు లెక్కేలేదు. పోతావా. పోవా?'

అబ్బాయినాయుడు చేసేది లేక, పిల్లివలె అడుగులు వేసుకుంటూ

డపదాటి వెళ్లి పోయినాడు. బాలామణి తలుపు గడియవేసి. భోరుమవి ద్చింది. ఆ రాత్రంతా ఆమెకు కంటి మీద కునుకులేదు.

'బాలమ్మా! నీ ఓటెవరికీ?'

'నీ పవిత్రమైన ఓటు ఎవరికి?'

'అన్నిటికంటే పవిత్రమైనదా ఓటు! అయితే—ఈ దేశంలో పుట్టిన ఁడదానికి మానమే ఆ ఓటుకంటే పవిత్రమైనది. అన్నలారా! ఆడదావి ఁనానికి కంచుకోట గట్టే మానసంరక్షకుడు మీలో వున్నాడా? వుంటే ఁప్పండి!....వాడికే నా పవిత్రమైన ఓటు!'

*　　　*　　　*

ఎన్నికల్లో ఎవరు గెలిస్తేనేమి, మనిషి మాత్రం మారలేదు. అబ్బాయి ాయుడి మనసూ మారలేదు. నెమిలికోనలో—ఎన్నికలు తెచ్చిన మార్పు ఒక్కటే! సుందరాచారితో అబ్బాయినాయుడి సహవాసం ఎంత తొందరగా పెరిగి పెద్దదైందో, మరలా అంత తొందరగానే తరిగి చిన్నదైంది. అతను సుందరాచారి యింటికొచ్చే అలవాటే మానుకున్నాడు. దూరదూరంగా వుండి పోతూ వున్నాడు. అతని మాటలలో వెనుకటి ప్రేమాదరాలు మాయమై, మునుపటి అమర్యాద, అవహేళన విశ్వరూపం ధరించినాయి. అయినా సుందరాచారి మాత్రం 'దొరల చిత్తం మాకుల నీడ!' అనుకొని, తనపని తాను చేసుకొనిపోతూ—వున్నాడు.

నెత్తిమీద కత్తికోతకు ఏదో సాకు చెప్పుకొనింది బాలామణి. అబ్బాయి నాయుడి ఆగడాన్ని గురించి ఆమె మగడికి చెప్పుకోలేదు. అతనికి చెప్పి పరిస్థితులు ఇంకా ముదరబెట్టుకునేందుకు ఆమె భయపడింది. ఏదైనా ఇంకొక వూరికి బదిలీ చేయించుకోమని అతని చెవిలో ఇల్లుగట్టుకొని పోరుబెట్ట సాగింది. సుందరాచారి సరేనని బదిలీ కోసరం అప్లికేషను రాసి పడేసినాడు.

బాలామణికి బతుకు దినగండం నూరేండ్లాయుసుగా వుంది. అబ్బాయి నాయుడే పరదేశి రూపంలో వొచ్చి ఆమెను బాధిస్తూ వున్నాడు. బాలామణి

దగ్గర అబ్బాయి నాయుడి పూసత్తటమే ఈ నడుమ పరదేశికి ఉద్యోగమై పోయింది.

ఒకనాడు, సుందరాచారి బడిలోవున్న సమయంలో—పరదేశి వాళ్ళ యింటికి వచ్చినాడు. 'చీటీ నీకియ్యమన్నారు బాలమ్మా!' అన్నాడు. బాలామణి దాని నందుకొని ఇటుల చదివింది. 'నా ప్రియమైన బాలామణికి శతకోటి ముద్దులు! నీ కోసరం నేను అల్లాడిపోతూ వున్నానే, నీకింకా దయరాలేదా? నీతో ఒక్కసారి...' బాలామణి కోపంతో, అవమానంతో బుసలు గొడుతూ, ఆ కాగితాన్ని నలిపి పొయ్యిలోకి విసిరేసింది. ఆ కాగితానికి ప్రాణం వొచ్చి పలికినట్టు మిగతా పరదేశి అందుకున్నాడు. '....గడిపితే చాలు, నరాకానికి పొమ్మన్నా పోతాను. ఈ తాపం నేను ఓపలేను. కనులు మూసినా, కనులు తెరచినా నువ్వే! నన్ను కనికరించు! నాకు ప్రాణభిక్ష పెట్టు! ఈ రాత్రికి...' అంటూ అసహ్యంగా నవ్వుతూ వున్నాడు పరదేశి.

'పరదేశీ! చాలింక! తగ్గూ! ....' అంటూ—ఎక్కడో ఆకాశంలోని వురుమువలె చిన్నకేక పెట్టింది.

'నా మాట విను బాలమ్మా! నీ మంచి గోరేవాణ్ణి! అబ్బాయినాయుడెంతో మంచివాడు. ఋణం పెట్టుకునే మనిషిగాదు. నువ్వు సైయ్యన్నావంటే—సిరి నీకాళ్ళ మీద పడుతుంది. అదృష్టాన్ని కాలదన్నుకోకు!'

వాడి గొంతు నులిమేద్దా మనిపించింది బాలామణికి.

'మర్యాదగా బయటికిపో, ఎంగిలితినే కుక్కా! ....ఇంక మీదట ఇటువంటి కూతలు గూసినావంటే మా యింటాయనతో చెపుతాను' అని కసురుకొనింది.

'చెప్పుకో! భయపడే వాళ్లెవరు? ఒకటి మాత్రం జ్ఞాపకం పెట్టుకో! అబ్బాయి నాయుణ్ణి కాదని, బాగుపడినవాళ్ళు లేరు!' అని చెప్పి వెళ్ళిపోయినాడు పరదేశి.

బాలామణి బెదిరిపోయింది. పరదేశి ఆమె కంటికి ఆడంగివాడివలె కనబడలేదు. ఆమె పాలిటికి రాక్షసుడైనాడు.

మార్చినెలలో బాలామణి తల్లిదండ్రులు కూతుర్నీ. అల్లుణ్ణీ చూచి పోదామని వొచ్చినారు. రెండు రోజులుండి వెళ్ళిపోయినారు. సుందరాచారి వాళ్లకు కొత్త గుడ్డలు పెట్టి పంపినాడు. సింగారపాళెంలో వాళ్ళను బస్సెక్కించి తిరిగొచ్చేసరికి పొద్దుపోయి చీకటిపడింది. ఇంటిదగ్గర పరదేశి కాచుకొని వుండినాడు.

'ఏం పరదేశీ?' అన్నాడు సుందరాచారి.

'అబ్బాయినాయుడు డబ్బడిగి రమ్మన్నాడు సార్!'

సుందరాచారి మనసు బరువెక్కింది. 'వొచ్చిన జీతం వచ్చినట్లే ఖర్చు అయిపోయింది పరదేశీ....ఇప్పుడు బొత్తిగా డబ్బులేదు. వచ్చేనెల—జీతం రాగానే ఇచ్చుకుంటానని చెప్పు!'

'ఏమో, చెప్పమన్నారు, చెపుతాను.'

శివరాత్రితో చలి శివశివ అని వెళ్ళిపోతుందంటారు. శివరాత్రి కూడా వెళ్ళిపోయిందిగానీ, చలిపోలేదు. చలికి శాలువ గప్పుకొని, మిద్దెమీద పచార్లు చేస్తూ వున్నాడు, అబ్బాయినాయుడు. బాలామణిని దుప్పటిగాజేసి కప్పుకుంటేనే గానీ అతని చలి తీరదు.

మిద్దెపైకి వొచ్చి, 'అబ్బా!' అన్నాడు పరదేశి.

'డబ్బడగగనే ఆకుమాదిరిగా అల్లాడి పోయినాడు. రేపు నెలజీతం రాగానే ఇస్తానని చెప్పమన్నాడు.'

'మనకు కావలసిందదే! డబ్బుగాదు!' అంటూ బీడీ ముట్టించుకున్నాడు అబ్బాయినాయుడు.

బాలామణి తనకు అందని చందమామై పోతూవుంది. ఆ ఆశ కల వాల్చేసినప్పుడల్లా అతనిలో పగ రగులుకొంటూ వుంది. అన్ని ప్రయత్నాలూ అడుసులో నాటిన కంబాలై పోయినాయి. బాలామణి తనను తిరస్కరించింది. మొగుడిచేత బదిలీకోసరం అర్జీ పెట్టించింది. ఏప్రిలు నెల రాబోతూ వుంది. ఆ వెనుక ఎండాకాలపు సెలవులొస్తాయి. బాలామణి వెళ్లిపోతుంది మరల నెమలికోనకు రాకనే పోవచ్చు. తనకు బాలామణి వుండదు. సుందరా

చారికి బాలామణి స్థిరాస్థి! తాను దరిద్రుడు. సుందరాచారి కుబేరుడు. 'సుంద రాచారీ!'' అంటూ పండ్లు పటపట కొరికినాడు అబ్బాయినాయుడు.

* * *

ఏప్రిల్‌నెల మొదటివారంలో సుందరాచారికి జీతం అందింది. ఆ మధ్యాహ్నం ఇంటి దగ్గరికే వొచ్చి డబ్బిచ్చి పోయినాడు తపాలావాడు. 'మామా! ముందు ఆ అప్పు తీర్చివేయి. ఈ కమ్మలు కుదువబెట్టి, ఈ నెల గడుపుకోవచ్చు.... ఇందు!' అని బాలామణి చెవులకున్న కమ్మలు తీసి అతని చేతిలో పెట్టింది.

సుందరాచారి చొక్కా వేసుకొని, వీధిలోకి వచ్చినాడు. 'పరదేశీ! డబ్బియ్య మంటావా?'

'ఏమి డబ్బు సార్?'

'అబ్బాయి నాయుడి కీయవలసిన డబ్బు!'

'ఆ పీడ నా కెందుకుసార్? మీరే ఇచ్చుకోండి!' అంటూ పరదేశి వీధి చివరివరకూ పోయి, సీనయ్య చిల్లరంగడి అరుగుమీద కూర్చున్నాడు.

అబ్బాయినాయుడి ఇంటిదగ్గరికి పోయినాడు సుందరాచారి. ఇంట్లో ఎవరూ లేరు. పింగారపాళెంలో పెండ్లికిపోయినారని తెలిసింది. సుందరాచారి బడికి వెళ్లిపోయినాడు. ఒక పిల్లవాణ్ణి పంపి గురప్పను పిలిపించినాడు.

'తాకట్టు మీద డబ్బిచ్చేవా ళ్లెవరున్నారు గురప్పా?'

గురప్ప కొంతసేపు కన్నులార్చినాడు. 'పింగారపాళెంలో మార్వాడీ వాళ్ళున్నారు సార్!'

'పింగారపాళెం ఎప్పుడు పోతావు నువ్వు?'

'మీరు పోయిరమ్మంటే, రేపు పోతాను.'

'అయితే, రేపు తెల్లారి ఒకసారి నాకు కనిపిస్తావా?'

సరేనని గురప్ప వెళ్లిపోయినాడు.

పాఠం చెపుతూవుంటే—చిల్లరంగడి సీనయ్య బడిలోకి వొచ్చినాడు. 'జీతం వొచ్చిందని విన్నాను సార్! డబ్బు గావాలి!'

'రేపిస్తాలే సీనయ్యా!'

'ఎప్పుడైనా మిమ్మల్ని ఇట్లడిగినానా సార్! ప్రాణం మీదికొచ్చింది. అవతల అప్పులవాడొచ్చి కూర్చున్నాడు. ఇప్పుడు మీరియ్యకపోతే, నామానం పోతుంది.' అంటూ ఎప్పుడూ లేనిది, మొండిపట్టు పట్టినాడు సీనయ్య. అతని కీయవలసిన ముప్పై అయిదు రూపాయలూ ఇచ్చివేసినాడు సుందరాచారి. సాయంత్రం ఉసూరు మంటూ ఇంటికి వొచ్చినాడు. అసుర సంధ్యవేళ చాప వేసుకొని పండుకొన్నాడు. బాలామణి అతని తల వాకిట్లో కూర్చొనుంది.

గుండె ఝల్లుమనేట్టుగా 'సుందరాచారీ!' అనే పిలుపు వినిపించింది వీధిలో నుంచి. సుందరాచారి లేచి వాకిట్లోకి తొంగిచూచి 'రా నాయుడూ! లోపలికిరా!' అని పిలిచినాడు.

'ఫరవాలేదు. వీధిలోకే రా!' అన్నాడు అబ్బాయినాయుడు. అతని పక్కన వడ్డె వాళ్ళిద్దరు నిలబడి వున్నారు.

సుందరాచారి వీధిలోకి పోయినాడు.

'డబ్బేదీ?'

'నీకోసరం వెతికినాను నాయుడూ! నువ్వు కనబడలేదు.'

'మాటలేల? డబ్బియ్యి!'

'ఎనభై రూపాయ లున్నాయి, తీసుకో నాయుడూ!...మిగిలింది రేపిస్తాను....'

'అదేం కుదురదు? నూరు రూపాయలు ఇప్పుడే గావాలి,' అబ్బాయి నాయుడి గొంతు కంచుగంటవలె గింగురుమనింది. వీధిలోని ఆడా మగా సుందరాచారి ఇంటిముందు గుమిగూడినారు. అతని తల వాలిపోయింది. 'నేను ఊరువిడిచి పోతున్నాను నాయుడూ? రేపిస్తానంటూ వున్నాను గదా?'

'ఊరువిడిచి పోతున్నావో, ఏట్లో గలిసిపోతావో, నా కెందుకు? జీత మొచ్చింది గదా! నా డబ్బు నా కియ్యి! నయాపైసా తగ్గినా ఒప్పుకోను. ఎవడబ్బ సొమ్ము?....'

ఒకనిమిషం సేపు ఎవరూ మాట్లాడలేదు. సుందరాచారి శవమైపోయి నాడు. అతనికి ఈ రకమైన భంగపాటు ఎప్పుడూ రాలేదు.

గుమ్మంలో జాలిగా నిలబడిన బాలామణిని చూచి సన్నగా నవ్వుతూ మీసం మీదికి చేతిని పోనిచ్చినాడు అబ్బాయినాయుడు. 'అప్పుదీర్చలేనివాడికి అంత అందమైన పెండ్లాందేనికి సుందరాచారీ?.... పోనీ, నీ పెండ్లాన్నే యిచ్చి అప్పుదీర్చుకోరాదూ!' పక్కనున్న వడ్డెవాళ్లు సకిలించినారు. చుట్టూ చేరిన మనుషులందరూ పండ్లికిలించినారు. సిగ్గుతో సగం చచ్చిన బాలామణి దభేలని తలుపు వేసుకొనింది.

ఈ అవమానాన్ని సహించలేని సుందరాచారి కోపంతో నిలువునా వాణికిపోతూ 'నాయుడూ! ఏమన్నావు నాయుడూ' అంటూ అబ్బాయినాయుడి మీదికి దూకినాడు. అబ్బాయినాయుడిపైన ఈగైనా వాలుతుందా?....పక్కనున్న వడ్డెవాళ్లు సుందరాచారిని చితగ్గొట్టి, పందికొక్కును పారేసినట్టు పారేసి నారు. అబ్బాయినాయుడు అట్టహాసంతో ఊగిపోతూ ఆ చోటువిడిచి వెళ్ళి పోయినాడు.

వీధిలో కూర్చున్న సుందరాచారి మెల్లగా తల పైకెత్తి చూచినాడు. ఎవరూలేరు. దిక్కులన్నీ కనులు మూసుకొన్నాయా? సాక్ష్యం చెప్పవలసి వస్తుందని భయపడి సూర్యుడు దాగుకొన్నాడా?....సుందరాచారి దిక్కులేని వాడైనాడు.

ఎదురుగా, మూసిన తలుపు కనబడింది.

'బాలామణీ!'....ఆ మాటతోబాటే ఏడుపు పొంగివచ్చింది. వెక్కిళ్లు పెట్టి ఏడ్చినాడు. ఎంతసేపు గడిచిందో తెలియదు. మనుషులొకరొకరే అబ్బాయినాయుడి యింటిదెసగా పరుగెత్తుతూ వున్నారు. బాలామణి తలుపు తీయనేలేదు. సుందరాచారి పైకిలేచినాడు. తలుపు దగ్గరికిపోయి 'బాలామణీ!' అని పిలిచాడు. పసిబిడ్డను ఓదార్చేవానివలె 'తలుపుతియ్యి బాలామణీ!' అన్నాడు. తలుపు సందులోంచి తొంగిచూచినాడు. నెమిలికోనంతా అదిరి పడే

ట్టుగా, ఉయ్యాల్లో బిడ్డలు కూడా బెదిరిపోయేట్టుగా 'బాలామణీ!' అని ఒ
అరుపు అరిచినాడు.

తలుపు తునాతునకలై పోయింది. ఇంక ఈ పాపపు నేలమీద ని
కూడదనుకొనిందో ఏమో—బాలామణి దూలానికి వేలాడుతూవుంది. ఆ
ఉరితాటి కెక్కించిన హండా తనపని తీరిపోయినట్టు ఒకమూల దొర్లి పడివు
ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళు కొందరు ఇంట్లోకి జొరబడినారు. బాలామణిని కి
దించి, నేలమీద పండబెట్టినారు. నలిగిన తెల్లకాగితం ఒకటి రిబ్బనువలె
మంగళ సూత్రానికి చుట్టుకొనివుంది.

సుందరాచారి ఆమెపైన వాలిపోయినాడు. 'అయ్యో! ఎంత ప
నావు బాలామణీ! నా మీద నీకెందుకు కోపమొచ్చింది బాలామణీ?....
కష్టం నేను భరించలేను. నువ్వు బతికిపో బాలామణీ!' అంటూ పసిపిల్ల
మాదిరిగా ఏడ్చినాడు.

'నన్ను బదిలీచేయించుకొని వెళ్ళిపొమ్మని. నువ్వు నెమలికోన
వుండిపోయినావా బాలామణీ! నాకు ఎంత అన్యాయం చేసినావు బాలామ
అంటూ ఆమె చేతులను ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. ఆమె చేతిగాజులు గ
మన్నాయి. ఆమెతో కలిసి నెమిలికోనకు వచ్చినరోజు జ్ఞాపకం వొచ్చిం

....పచ్చిపిందెలు గోసేసినారు మామా!....చెట్టున్నే వుండివు
ఇవి పెద్దవై దోరమాగేవి. చెట్టుకు అందమొచ్చేది!....

'నా బతుకు బోసిపోయిన చెట్టయిపోయింది బాలామణీ!'

'... జంగముదేవరే జగమునేత!
జంగముదేవరే సర్వేశ్వరుఁడు!'

'బాలామణి!'

....కూతురా!....మనమున్న కాపురం, మచ్చలేని బతుకు—
ఆడది మగవాడికిచ్చే ఘనమైన కట్నాలు!....

'నా సౌభాగ్యాన్ని కాపాడుకోలేని వాణ్ణయినాను బాలామణీ! న
లేనప్పుడు నాకవన్నీ ఎక్కడుంటాయి బాలామణీ!'

గురప్ప గసలుబోస్తూ అక్కడికి వొచ్చినాడు.

....ఇదేమి ఘోరం! బాలామణి చచ్చి పోవలెనా?...నూరేండ్ల బతికే వుండకూడదా?....

కావ్యంలోని కథానాయిక కాదు బాలామణి. ఏ కవీ ఆమెను చంపలేద ఒకవేళ ఆమె బ్రతుకొక కావ్యమే అయితే కవి కలానికే ఎదురు తిరిగే స్థి సంకల్పం ఆమెది. బాలామణి వాస్తవిక స్త్రీ! మానాభిమానాలున్న ఆ బడుదు!

'అదేంది సార్?' అన్నాడు గురప్ప. బాలామణి మంగళసూత్రాని చుట్టుకొనివున్న కాగితాన్ని చూపించి. సుందరాచారి దాన్ని విప్పి, గురప చేతికిచ్చినాడు. కన్నుల్లో నీళ్ళు కమ్ముకుంటూ వుండగా కాయితంలో వున బాలామణి మాటల్ని ఇటుల చదివినాడు గురప్ప.

'హింసలన్నీ సహించినాను, అవమానాలన్నీ భరించినాను. అయి ఈ ఒక్క మాటకు నేను తట్టుకోలేకపోయినాను మామా! నా ముఖంచూ నలుగురిలో 'నీ పెండ్లాన్నిస్తావా' అని నిన్నే అడిగినాడే!...ఆడదాని కిం కంటే అవమానం వుంటుందా? నిన్ను విడిచి నేను పోవాలనుకోలేదుమామా ఆ మాటను మరిచిపోవాలనుకున్నాను. వేలాయుధస్వామీ! వాడు నన్నంతే అన్నాడు—అంతమాట ఇంక ఏ ఆడదాన్నీ అననీయకు స్వామీ!....ఏడు వద్దు మామా, ఏడువ వద్దు! నా ఏడుపే చాలు! నా కన్నీళ్ళే చాలు?....మ మానంతో చెలగాటమాడిన వాణ్ణి నువ్వైనా మన్నించు! ఏడువ వద్దు మామా ఏడువ వద్దు!....

'ఏడువకుండా వుండగలనా, బాలామణీ!' సుందరాచారి ఏడుపు తా స్థాయిని అందుకొంది.

గురప్ప అన్నాడు....'సార్! అబ్బాయి నాయుడికి నోరు పడి పోయింది!....'

సుందరాచారి ఏడుపు ఆగిపోయింది.

'ఏడువను బాలామణీ, ఏడువను!'

....అతన్ని ఓదార్చేందుకా అన్నట్టున్న చిమ్మచీకటిలో—

కొండకోనల పరదాల్లో, గుబురు అడవుల కౌగిట్లో—ఏ కోసరం కట్టిన గోరీ మాదిరిగా నిశ్శబ్దంగా వుంది నెమిలికోనః